

OTSUS

29.04.2025 nr 7-10/2025-009

Elering AS elektrisüsteemi bilansi tagamise (tasakaalustamise) eeskirjade muudatuste kooskõlastamise kohta

1. Haldusmenetluse alustamine

Elektrituruseaduse (ELTS) § 93 lõige 6 punkti 1 alusel kontrollib Konkurentsiamet Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2019/943 ning selle alusel kehtestatud komisjoni määrustes sätestatud tingimuste täitmist.

ELTS § 39 lõige 1 punkti 3¹ alusel süsteemihaldur koostab ja pärast Konkurentsiametiga kooskõlastamist avaldab oma veebilehel süsteemi tunnisisesse reguleerimise põhimõtted, piiriüleste võimsuste jaotuskava ning ülekoormuse juhtimise põhimõtted, lähtudes Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2019/943 ning komisjoni määruses (EL) 2015/1222 sätestatud ülekoormuse juhtimise põhimõtetest.

ELTS § 38 lõike 2 alusel on süsteemihalduriks põhivõrguettevõtja. Eesti Vabariigi territooriumil on põhivõrguettevõtjaks Elering AS.

ELTS § 93 lõige 6 punkti 6 alusel Konkurentsiamet väljastab ELTS-is sätestatud juhul kooskõlastamise otsuseid.

Haldusmenetluse seaduse (HMS) § 14 lõike 1 alusel esitatakse haldusmenetluse algatamiseks haldusorganile vabas vormis avaldus (taotlus).

1 Menetlusosaline

Elering AS, aadress Kadaka tee 42, 12915 Tallinn; registrikood 11022625; e-post info@elering.ee.

2 Asjaolud ja menetluse käik

31.03.2025 registreeriti Konkurentsiametis Elering AS-i (Elering) taotlus elektrisüsteemi bilansi tagamise (tasakaalustamise) eeskirjade (eeskirjad) muudatuste kooskõlastamise kohta.

Perioodil 20.02.2025 kuni 04.03.2025 viis Elering eeskirjade muudatuste kohta läbi avaliku konsultatsiooni¹.

Lisaks esitas Elering ametile koos eeskirjade muudatuste kooskõlastamise taotlusega ka avaliku konsultatsiooni raames laekunud ettepanekud ning Eleringi vastused turuosaliste tagasisidele.

¹ <https://www.elering.ee/node/2280>

Elering tõi taotluses välja, et eeskirjades on muudatus tehtud ainult Kiisa avariireservelektrijaama (AREJ) käsitsi käivitamisega sageduse taastamise reserve (ingl *manual frequency restoration reserves* ehk mFRR) energiapakkumiste hindade arvutusloogikas.

31.03.2025 esitas Konkurentsiamet Eleringile täiendava päringu seoses Konkurentsiameti esitatud tagasisidega avaliku konsultatsiooni raames.

02.04.2025 vastas Elering Konkurentsiameti päringule.

14.04.2025 esitas Konkurentsiamet Eleringile tagasiside ja muudatusettepanekud eeskirjade kohta ning palus selgitust eeskirjades sisalduva Kiisa AREJ energiapakkumiste hindade arvutusloogikas sisalduvate koefitsientide kohta.

17.04.2025 esitas Elering Konkurentsiametile uue taotluse eeskirjade muudatuste kooskõlastamiseks, sealhulgas vastuse Konkurentsiameti päringutele ja muudatusettepanekutele.

Elering on eeskirjades Kiisa AREJ hinnastamispõhimõtete muudatusi põhjendades välja toonud, et põhivõrguettevõtja on Kiisa AREJ hinnasammude kujundamisel pidanud silmas järgmiseid printsiipe:

- 1) mõju tasakaalustamisturule on minimeeritud ja Kiisa AREJ osaleb, kui turu likviidsus on madal ja pakkumused on ammendumas;
- 2) hinnastamine tagab tasakaalustamisturu tegeliku hinnataseme kandumise Kiisa AREJ hindadesse, seejuures ühe, ekstreemselt kõrgete hindadega turuajaühiku (ingl Market Time Unit ehk MTU) mõju Kiisa AREJ hinnastamisele ei tohiks kanduda pika perioodi peale;
- 3) Kiisa hinnasammud annavad turule signaali, et mida suurem on süsteemi eabilanss, seda kallim on hoida süsteemi tasakaalus;
- 4) Kiisa AREJ käivitamine ei põhjustaks ebamõistlikult järske hinnahüppeid ja eabilansihinna muutust ning seeläbi ei tohi turuosalistele põhjustada ebamõistlikke kulusid.

Balti tasakaalustusteenuse turud on alles algusjärgus ning likviidsus turul võib olla väga madal ning hinnad äärmiselt volatiilsed. Sidudes Kiisa AREJ hinnastamise tegelike turupakkumistega, tagab Elering Kiisa AREJ hinnastamise seotuse tegeliku turu hinnatasemega ja samas püüab vältida Kiisa sisenemist turule enne, kui turupõhised pakkumused on ammendunud. Eleringi välja pakutud sammuga hinnakordaja eesmärk on tagada turule proportsionaalne signaal. Süsteemi suure häiringu korral (näiteks suure tootmisvõimsuse või alalisvooluühenduse avariid) toob suuremate hinnakordajate kasutamine kaasa väga järsu eabilansi hinna kasvu. Kuna Kiisa hinnastamisel võetakse arvesse eelmise 3 päeva hindu, siis väga väikeste hinnakordajate kasutamine võib viia olukorrani, kus Kiisa AREJ hinnastamine võib olla sagedamini alla tegeliku turutaseme ja Kiisa AREJ tõrjuks tahtmatult turult välja turupõhised pakkumised. Allpool toodud tabelis on arvatatud mFRR energiaturu tegelike perioodil 09.02.2025-14.04.2025² tehtud pakkumiste alusel. Kiisa hinnatasemed erinevate koefitsientide korral (vastavalt 10%, 5% ja 1%) nii maksimaalsest/minimaalsest turuhinna, kui ka keskmise turuhinna kohta.

²https://baltic.transparency-dashboard.eu/node/79?start_date=2025-02-05T00:00&end_date=2025-04-15T00:00&output_time_zone=EET&mode=table

	Max hind (EUR/MWh)	Min hind (EUR/MWh)	Keskmine hind (EUR/MWh)	Kiisa hinnasamm 10% max hinnast	Kiisa hinnasamm 10% keskmi sest hinnast	10% hinnasamm osakaal keskmi sest hinnast	Kiisa hinnasamm 5% max hinnast	Kiisa hinnasamm 5% keskmi sest hinnast	5% hinnasamm osakaal keskmi sest hinnast	Kiisa hinnasamm 1% max hinnast	Kiisa hinnasamm 1% keskmi sest hinnast	1% hinnasamm osakaal keskmi sest hinnast
Üles-reguleerimisel	5000	5	779	500	78	64%	250	39	32%	50	8	6%
Alla-reguleerimisel	-218	-9999	-733	-1000	-73	136%	-500	-37	68%	-100	-7	14%

Arvutustest nähtub, et 10% hinna koefitsiendi korral võib hinnasamm olla üsna järsk (näites vastavalt üles 500 EUR/MWh ja alla -1000 EUR/MWh kohta), mis omaks olulist mõju ebabilansi hinnale. 1% hinna koefitsiendi kasutamine jätab hinnasammu ekstreemumi korral küll piisavaks (näites vastavalt üles 50 EUR/MWh ja alla -100 EUR/MWh), kuid keskmiste hinnatasemetega korral kujuneks hinnasamm üsna väikeseks (näites vastavalt üles 8 EUR/MWh ja alla -7 EUR/MWh), mis ei pruugi olla piisav tagamaks, et Kiisa hinnasammud võimaldavad turuosalistel oma pakkumistega turule pääseda.

3 Konkurentsiameti hinnang kooskõlastamiseks esitatud eeskirjade muudatuste osas

Konkurentsiamet töötas Eleringi poolt esitatud taotluse eeskirjade muudatuste kohta läbi ning leiab, et see on põhjendatud ja kuulub rahuldamisele. Alljärgnevalt on välja toodud olulisemad ning konsultatsiooni käigus diskussiooni tekitanud eeskirjade muudatused:

Elering tegi ettepaneku muuta eeskirjade punkti 4 järgmise sõnastusega:

4. Kiisa kompleksi reservvõimsuste kasutamisest

Kiisa kompleksi moodustavad Kiisa AREJ 1 (võimsusega 110 MW), Kiisa AREJ 2 (võimsusega 140 MW) ja Kiisa koormuspangad (võimsusega 40 MW). Kiisa AREJ-d pakuvad mFRR reguleerimisvõimsust ülesse ja Kiisa koormuspangad mFRR reguleerimisvõimsust alla.

Kiisa kompleksi käivitamisel bilansi tagamiseks arvestatakse Eleringi poolt järgnevate asjaoludega:

- Kiisa kompleksi, kui süsteemihalduri omanduses olevaid seadmeid, käivitatakse mFRR energiaturul ühise otsuste pakkumiste üldnimekirjas vastavalt hinnale;*
- Kiisa kompleksi seadmete, kui süsteemihalduri omanduses olevate seadmete, energiahind reguleerimisturul peab andma selge signaali, et tegemist on reservvõimsustega, mida käivitatakse reeglina viimases järjekorras;*
- Kiisa avariielektrijaamad osalevad Balti-ülesel võimsusturul süsteemihalduri nõudlust vähendava ressursina ehk sellest lähtuvalt peavad järgima võimsusturu reegleid.*

Kiisa kompleksi reservvõimsuste aktiveerimine tasakaalustamise energiaturul toimub hinnaastmete kaupa. Kiisa pakkumiste hind ei või ületada üle-Euroopalise määruse (EL) 2017/2195, 23. november 2017, millega kehtestatakse elektrisüsteemi tasakaalustamise eeskiri, artikli 30 lõigete 1 ja 5 kohases hinnakujundusmetoodikas toodud hinnapõrandat ja hinnalage.

Kiisa AREJ-de hinnaastmed ülesse reguleerimisel, kus H on Balti sagedusreservide Eesti. Läti ja Leedu hinnapiirkonna mFRR energiaturu ülesreguleerimise eelmise 3 päeva kõrgeima pakkumise hind turuajaühikus, jättes välja Kiisa AREJ enda pakkumised ja mitte väiksem kui Kiisa AREJ käitamiskulud:

Astme nr.	Hind, EUR/MWh	Kogus, MW
1	$1,05xH$	50
2	$1,1xH$	50
3	$1,15xH$	50
4	$1,2xH$	50
5	$1,25xH$	50

Kiisa AREJ-de hinnaastmed alla reguleerimisel, kus A on Balti sagedusreservide Eesti. Läti ja Leedu hinnapiirkonna mFRR energiaturu alla-reguleerimise eelmise 3 päeva madalaima pakkumise hind turuajaühikus, jättes välja Kiisa AREJ enda pakkumised ja mitte väiksem kui Kiisa AREJ käitamiskulud:

Astme nr.	Hind, EUR/MWh	Kogus, MW
1	$1,05xA$	10
2	$1,1xA$	10
3	$1,15xA$	10
4	$1,2xA$	10

Kui eeltoodud tegurid H ja A ei ole eelmiste päevade kohta leitavad (näiteks puuduvad avaldatud andmed mõne hinnapiirkonna kohta), kasutab Elering viimaseid avaldatud andmeid.

Kiisa AREJ reguleerimisteenuse müügist teenitud tulu kasutatakse Kiisa AREJ käitamiskulude katmiseks. Kulude katmisest alles jääv osa kogutakse Eleringi ootel kontole ning kasutatakse alates jaanuarist 2026 Eleringi sagedusreservide võimsuse hankimise kulude katmiseks.

Konkurentsiamet märgib, et Kiisa AREJ ja koormuspangad on Eleringile kuuluvad ressursid. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/944 (direktiiv)³ artikkel 66 lõige 6 sätestab

³ Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02019L0944-20240716>

järgneva erandi:

Erandina artikli 40 lõikest 4 võivad Eesti, Läti ja Leedu põhivõrguettevõtjad tugineda tasakaalustamisteenustele, mida osutavad riigisisestel elektrisalvestite pakkujad, põhivõrguettevõtjatega seotud ettevõtjad ja muud põhivõrguettevõtjatele kuuluvad üksused.

Erandina artikli 54 lõikest 2 võivad Eesti, Läti ja Leedu lubada oma põhivõrguettevõtjatel ja põhivõrguettevõtjatega seotud ettevõtjatel omada, arendada, hallata ja käitada energiasalvestusüksusi ilma avatud, läbipaistva ja mittediskrimineeriva pakkumismenetlusega ning lubada sellistel energiasalvestusüksustel osta või müüa elektrienergiat tasakaalustamisturgudel.

Esimeses ja teises lõigus osutatud erandeid kohaldatakse kuni kolm aastat pärast Eesti, Läti ja Leedu ühinemist Mandri-Euroopa sünkroonalaga. Kui see on vajalik varustuskindluse säilitamiseks, võib komisjon esialgset kolmeaastast perioodi pikendada kuni viie aasta võrra.

Lähtudes eeltoodust, on Konkurentsiamet seisukohal, et Kiisa kompleksi (Kiisa AREJ ja Kiisa koormuspannad) reservvõimsuste kasutamine ei ole vastuolus direktiivi artikkel 66 lõikega 6, mis võimaldab erandina Balti riikide põhivõrguettevõtjatel tugineda tasakaalustamisteenustele, mida osutavad põhivõrguettevõtjatele kuuluvad üksused.

Lisaks sätestab eeskirjade punkt 4, et Kiisa AREJ ja koormuspannade hinnatasemed on otseselt sõltuvad Balti riikide hinnapiirkonna mFRR energiaturu 3 päeva kõrgeima (ülesreguleerimise puhul) ja madalaima (allareguleerimise puhul) pakkumise hinnast. Konkurentsiamet on seisukohal, et võrreldes varasema lähenemisega, kus Kiisa kompleksi pakkumiste hinnatasemed on fikseeritud, on Eleringi poolt välja pakutud dünaamiline lähenemine turu vaates vähem sekkuv ja turupõhisem, kuna see võimaldab Kiisa kompleksi pakkumistel kohanduda turuolukorraga. Samas aitab koefitsiendiga seotud hinnastamine vältida olukorda, kus Kiisa kompleksi pakkumised kujundaks turuhinna liiga kõrgeks (ülesreguleerimisel) või madalaks (allareguleerimisel), säilitades seejuures tasakaalu turupõhisuse ja hinnakaitse vahel. Kiisa kompleksi osalemine energia tasakaalustamisturul on ajastatud turu madala likviidsuse ja pakkumuste ammendumise hetkedele, mis minimeerib mõju tasakaalustamisturule. Eeskirjades sätestatud hinnastamismehhanism tagab, et tasakaalustamisturu tegelik hinnatase kandub edasi ka Kiisa kompleksi pakkumistesse, hoides pakkumiste hinnastamise vastavuses turuoludega. Lisaks järgib eeskirjades toodud hinnastamismehhanism selget põhimõtet, et mida suurem on süsteemi eabilanss, seda kallim on selle tasakaalustamine.

Samas on mehhanism kujundatud nii, et Kiisa kompleksi võimsuste käivitamine ei põhjusta ebamõistlikult järske hinnahüppeid, kuna eeskirjades sätestatud hinnastamismehhanismi koefitsiendi 5%-line muutuse suurus tagab, et tasakaalustamispakkumiste nappusest põhjustatud väga kõrgete või väga madalate turuhindade juures (mille juures üldjuhul Kiisa kompleksi aktiveeritakse) ei ole hinnasammud liiga järsud, omades soodsamat mõju eabilansi hinnale.

Võttes arvesse, et maksimaalne võimalik hind Euroopa mFRR tasakaalustamisenergia vahetamise keskkonnas (MARI) on 15 000 €/MWh kohta⁴, tagab Kiisa kompleksi reservvõimsuste aktiveerimine eeskirjades sätestatud hinnastamismehhanismi alusel Balti turuosalistele teatud osas kaitse potentsiaalsete ülikõrgete energia tasakaalustamisturu hindade eest, andes sealjuures turule signaali, et tegemist on reservvõimsustega, mida käivitatakse

⁴Artikkel 4 lõige 3:

https://www.acer.europa.eu/sites/default/files/documents/Individual%20Decisions_annex/ACER_Decision_09-2024_Pricing-Annex_I.pdf

tasakaalustamisturul reeglina reservvõimsuste nappuse olukorras.

5. Kokkuvõte

Konkurentsiamet töötas läbi Eleringi poolt 17.04.2025 kooskõlastamiseks esitatud eeskirjade muudatused ning on seisukohal, et nimetatud dokument arvestab kehtivast seadusandlusest tulenevate alustega, sh ELTS § 39 lõige 1 punktiga 3¹, ning ei ole vastuolus direktiivist tulenevate alustega.

ELTS § 93 lõige 6 punkti 6 alusel Konkurentsiamet väljastab ELTS-is sätestatud juhul kooskõlastamise otsuseid.

Arvestades eeltoodut ja tuginedes ELTS § 39 lõige 1 punktile 3¹ ja § 93 lõige 6 punktile 6

otsustan:

kooskõlastada Elering AS poolt 17.04.2025 Konkurentsiametile esitatud Elering AS elektrisüsteemi bilansi tagamise (tasakaalustamise) eeskirjade muudatused täies ulatuses vastavalt käesoleva otsuse lisale.

Käesoleva otsusega mittenõustumisel on õigus otsuse või selle osa tühistamiseks esitada 30 päeva jooksul alates käesoleva otsuse teatavaks tegemisest vaie Konkurentsiametile või kaebus Tallinna Halduskohtule.

(allkirjastatud digitaalselt)

Külli Haab

regulatsiooniteenistuse juhataja-peadirektori asetäitja

Lisa: Elektrisüsteemi bilansi tagamise (tasakaalustamise) eeskirjad